

Dünyada ve Türkiye’de Kadın İşgücü ve Ekonomik Büyüme İlişkisi

Emek Aslı CİNEL¹

¹ Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, emekasli@yahoo.com,
ORCID: 0000-0002-4201-2427

Öz: Sürdürülebilir büyümenin gerçekleştirilmesinde kadın işgücünün ülke ekonomisi açısından önemi oldukça büyüktür. Yenidünya ekonomik düzeninde işgücü piyasalarında kadın istihdamının ülkenin refah seviyesine katkısı her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Ülkeler için işgücü piyasalarında kadın istihdamının artmasıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin doğru orantılı olduğu dikkat çekmektedir. Ekonomik büyüme ve kalkınma kavramı kültürel, sosyal ve ekonomik unsurları içeren çok boyutlu bir olgudur. Bu nedenle çalışmada dünyada ve Türkiye’de özellikle kadın istihdamını etkileyen değişkenlerle, kadın işgücünün ekonomik büyüme üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmada, farklı kurumların resmi internet sitelerinden elde edilen verilerden yararlanılarak oluşturulan tablo ve grafiklerle kadınların işgücü piyasalarındaki yeri ve kadın işgücüyle ekonomik büyüme arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar kadın işgücünün artmasıyla ekonomik büyümenin de arttığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın İşgücü, Ekonomik Büyüme, İstihdam

Jel Kodları: J71, N01, J21

The Relationship Between Female Labor and Economic Growth in the World and Turkey

Atıf: Cinel, E. A. (2025).
Dünyada ve Türkiye’de kadın
işgücü ve ekonomik büyüme
ilişkisi. *Fiscaoeconomia*,
9(Toplumsal Cinsiyet Özel
Sayısı), 495-513.
<https://doi.org/10.25295/fsecon.1718173>

Geliş Tarihi: 12.06.2025
Kabul Tarihi: 10.09.2025

Telif Hakkı: © 2025. (CC BY)
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Abstract: The importance of the female labor force for the country's economy in achieving sustainable growth is quite significant. In the new world economic order, the contribution of women's employment to the country's welfare level in labor markets is becoming more and more important every day. It is noteworthy that the relationship between the increase in women's employment in the labor markets and economic growth is directly proportional for countries. The concept of economic growth and development is a multidimensional phenomenon that includes cultural, social, and economic elements. For this reason, the study examined the variables that particularly affect women's employment in the world and Turkey and the effects of women's labor force on economic growth. In the study, the place of women in labor markets and the relationship between women's labor force and economic growth were evaluated with tables and graphs created by using data obtained from official websites of different institutions. The results obtained from the study show that economic growth increases with the increase in the female workforce.

Keywords: Female Labor Force, Economic Growth, Employment

Jel Codes: J71, N01, J21

1. Giriş

İşgücü piyasalarında yer alan kadın sayısının artması ekonomik büyümenin sürdürülebilir olmasında oldukça büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla ekonomik büyümeyi önemli ölçüde etkileyen kadın istihdamının ülkeler açısından önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Kadının ev hayatındaki sorumluluklarının (ev işleri, çocuk

bakımı vb.) fazla olması işgücü piyasalarında yer almasını engellemektedir. Gelişmiş ülkelerde kadınlar ağırlıklı olarak işgücü piyasalarında yer aldığı ve ev içindeki işler de piyasaya kaydığı için ekonomik büyüme hesaplamasına dahil edilmektedir (Serel & Özdemir, 2017).

Günümüzde farklı birçok ülkede kadınların işgücüne katılım oranı artış eğiliminde olmasına rağmen Türkiye’de bu oranın diğer ülkelerle kıyaslandığında oldukça düşük ve yetersiz olduğu dikkat çekmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında Türkiye’de kadın istihdamının gelişim sürecinin geç başlamasının ve toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde kadınlara yüklenen sorumlulukların, ataerkil zihniyetin etkili olduğu söylenebilir. Oysaki kadınların işgücü piyasalarında var olmalarının kendileri ve toplum açısından çok önemli sonuçları vardır. Öncelikli olarak kadınların işgücü piyasalarında istihdamı, ekonomik bağımsızlığı elde etmelerine yol açmakta ve kendilerini daha güçlü hissetmelerine neden olmaktadır. Böylece kadın erkek eşitliği de sağlanmaktadır. Diğer taraftan kadın istihdamı sürdürülebilir büyümeye ve sosyal kalkınmaya neden olmakta, yoksulluk azalmaktadır (Ecevit, 2010). Çünkü sürdürülebilir büyüme üretim kaynaklarının tam ve etkin kullanımıyla mümkün olmaktadır. Üretim faktörlerinden biri olan emeğin önemli bir kısmını meydana getiren kadın emeğinin atıl kalması kadınların ekonomik ve sosyal açıdan erkeklerin gerisinde kalmasına neden olmaktadır (Ak, 2021).

Gelişen teknoloji ve sanayileşmeyle birlikte dünya genelinde kadının toplumsal rolünün farklılaştığı ve işgücü piyasalarında daha çok yer aldığı gözlenmektedir. Kadının işgücü piyasalarında daha fazla yer alması aynı zamanda ek gelir yaratmakta ve kadınların tasarruf eğilimlerinin erkeklere oranla daha fazla olmasından dolayı hane halkının tasarruf alışkanlıklarını da etkilemektedir. Bu yönüyle kadın işgücü cari açık ile tasarruf oranları üzerinde de olumlu etkiler yaratmaktadır (BETAM, 2010). Kadınların işgücü piyasalarında sayısının artması işsizliği de azaltmaktadır.

İşgücü piyasalarında işverenlerin ağırlıklı olan kadın işgücünü tercih etmemesi ve kadınlara yönelik ayrımcılığın sıkça görülmesi kadınların işgücü piyasalarındaki sayısını azaltmaktadır. Kadınların temizlik, gıda gibi niteliksiz işçi konumunda istihdam edilmeleri sonucunda kadınların eğitim seviyelerinde ortaya çıkan artış kadın istihdamını tam olarak artırmamaktadır. Bu durum aynı zamanda kadınların yüksek ücret düzeyine ve güvenceye sahip alanlarda istihdam edilmelerini de engellemektedir. Esnek ve ucuz işgücü olarak çoğunlukla kadınlar tercih edilmektedir. Bu durum kadınlar açısından çalışmanın cazibesini azaltmaktadır. Bu bağlamda kadınların işgücü piyasalarında karşılaştığı sorunların erkeklere oranla çok daha fazla olduğu gözlenmektedir. Özellikle kadın işgücü üzerine yapılan farklı çalışmalar ülkelerde kadınlara verilen önem arttıkça gelişmişlik seviyesinin de arttığını göstermektedir. GSYİH seviyesi yükseldikçe kadınların işgücüne katılımı ile parlamentodaki kadın sayısı da artmaktadır (Löfström, 2009).

Kadın istihdamı arttıkça toplumda kendine güvenen, eğitilmiş kadın sayısı da artış göstermektedir. Böylece toplumda daha sağlıklı ve nitelikli bireyler yetişmekte, toplumsal anlamda beşeri sermaye artışı ortaya çıkmaktadır. Kadınların ev işleri yapmak yerine istihdama katılmaları sonucunda GSYİH oranı daha doğru bir biçimde hesaplanmaktadır. İleri düzey eğitim işgücünün arzını, niteliğini ve işgücüne katılım oranını pozitif yönde etkilemektedir. Dolayısıyla kadın istihdamının işgücü piyasalarında artırılabilmesi için kadın işgücünün eğitime gereken önem verilmelidir. İşgücü piyasalarında adaletsizlik, kadın işgücü talebini engellemektedir. Cinsiyet ayrımı söz konusu olmadan kadınlar için adil eğitim ve istihdam imkanları yaratılmalıdır.

Dünya genelinde kadın istihdamı ve ekonomik büyüme ilişkisini inceleyen bu çalışmada, giriş bölümünden sonra literatür taramasına ve bir sonraki bölümde Türkiye’de ve dünyada kadın işgücü istatistiklerine tablo ve grafikler aracılığıyla yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümünde elde edilen veriler değerlendirilmiş ve politika önerilerinde bulunulmuştur.

2. Literatür Taraması

Yenidünya ekonomik düzeninde kadının işgücü piyasasındaki rolünün değişmesine bağlı olarak kadın emeğinin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini inceleyen farklı çok sayıda çalışma yaygınlaşmaya başlamıştır. Çalışmalarda farklı analizlerden yararlanılarak farklı ülkeler için farklı bakış açıları geliştirilmiştir.

Kadın emeğinin işgücüne katılımıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ilk defa Sinha (1967) ortaya koymuştur. U şekilli kadınlaştırma hipotezi eğrisine göre kalkınmanın başlangıcında kadın işgücü istihdamı azalmaktadır. Sanayileşmiş ülkelerde işsizliğin artması ve eksik istihdam şartları bu durumun ortaya çıkmasına yol açmaktadır. U şeklindeki eğrinin azalan kısımları şehirleşme ve tarımın dışındaki üretime yönelmeyle birlikte kadın tarım faaliyetlerindeki düşüşe bağlı olarak görülmekte, yükselen kısımlar da büyümenin sonraki aşamalarında kadınların hizmet sektöründeki faaliyetlere katılmasıyla işgücü piyasalarına dönmesi sonucunda meydana gelmektedir (Fatima & Sultana, 2009).

Goldin (1995) çalışmasında, 82 ülke için 1980 yılında 45-59 yaş grubundaki kadınların istihdamıyla kişi başına düşen milli gelir arasındaki ilişkiyi en küçük kareler yöntemiyle incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre U şekilli kadınlaştırma hipotezi geçerlidir, ekonomik büyümenin ilk aşamalarında kadın istihdamı azalmakta ve büyümenin sonraki aşamalarında artmaktadır.

Tansel (2002), Türkiye için 67 il üzerinde 1980-1985 dönemine ve 1990 yılına ait kadın işgücü katılımıyla ekonomik büyüme ilişkisini araştırmıştır. Çalışma sonucunda U şekilli kadınlaştırma eğrisinin geçerliliği ispat edilmiş ve kadın eğitiminin artmasıyla kadın istihdamı arasında pozitif ilişkinin olduğu ifade edilmiştir.

Lincove (2008) çalışmasında, kadın istihdamıyla ekonomik büyüme ilişkisini 1970-2000 dönemi için 141 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomisi üzerinde ele almıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular U şekilli ilişkinin varlığını desteklemektedir.

Fatima & Sultana (2009) çalışmalarında, Pakistan için dört farklı bölge üzerinde 1992-1993, 1996-1997 ve 2001-2002 dönemlerinde kadın işgücüne katılımıyla ekonomik büyüme ilişkisini panel veri analizi aracılığıyla incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre kadın istihdamı arttıkça ekonomik büyüme de hızlanmaktadır, U şekilli hipotez geçerlidir.

Olivetti (2013) işgücü piyasasındaki kadının rolü ile ekonomik büyüme arasında U şekline benzeyen tutarlı bir görünüşün olduğunu ileri sürmüştür. Görünüşün muhtemel örneği evli kadınların işgücü piyasasına katılımı olarak verilmiştir. Ülkeler bazında incelemede kadınların işgücü arzının belirleyicileri incelenmemiştir. Fakat vergilerdeki farklılıkların, çocuk bakımının, doğum izninin ve kültürel faktörlerin önemli olduğu belirtilmiştir.

Lechman & Kaur (2015), 1990-2012 döneminde 162 ülke için U şekilli hipotezin geçerliliğini test etmişlerdir. Çalışma sonucunda düşük-orta gelirli ülke grupları hariç olmak üzere diğer ülkelerde U şekilli ilişki geçerlidir. Düşük- orta gelirli ülke grubunda ekonomik büyümeyle kadın işgücü katılımı arasında ters U şekilli bir ilişki söz konusudur.

Husain (2016) çalışmasında, Bangladeş için 1991-2012 döneminde kadın işgücüne katılımıyla ekonomik büyüme arasında U şekilli ilişkinin varlığını araştırmıştır. Çalışma sonuçları U şekilli hipotezi doğrulamaktadır.

Khaliq vd. (2017) çalışmalarında, Pakistan için 1990-2014 döneminde kadın istihdamıyla ekonomik büyüme ilişkisini zaman serisi analizinden yararlanarak incelemişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgular kadın istihdamıyla ekonomik büyüme arasında U şekilli bir ilişkinin varlığını desteklemekte ve bu ilişkinin uzun vadeli olduğunu ispatlamaktadır.

Güçlü (2018) çalışmasında, 2004-2014 döneminde Türkiye’de panel veri analizi aracılığıyla U şekilli kadınlaştırma hipotezinin doğruluğunu araştırmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, Türkiye’de ters U şekilli bir ilişki söz konusudur.

Keskin & Aksoy (2019) çalışmalarında, yükselen piyasa ekonomileriyle OECD ülkeleri için 1990-2015 döneminde panel veri analizinden faydalanarak kadının işgücüne katılımıyla kişi başına düşen gelir arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar gelişmekte olan ekonomilerde kişi başına düşen gelirdeki yükselişin kadınların işgücüne katılımını artırdığını göstermektedir. OECD ülkelerindeyse bu etki ters yöndedir.

Eren (2019) çalışmasında, 1991-2017 döneminde MENA (Orta Doğu ve Kuzey Afrika) ülkelerinde kalkınmayla sektörel kadın istihdamı ilişkisini panel veri yönteminden yararlanarak incelemiştir. Hizmetle sanayi sektöründeki kadın işgücüne katılımından ekonomik kalkınmaya doğru tek yönlü nedensellik mevcutken ekonomik kalkınmadan hizmet ve tarım sektöründeki erkek işgücü katılımına doğru tek yönlü nedensellik söz konusudur.

Taş vd. (2020) çalışmalarında, Türkiye’de 2008-2018 döneminde ekonomik büyümeyle kadın işgücü katılımı arasındaki ilişkiyi hata düzeltme modeli ve ARDL eş bütünleşme testinden yararlanarak analiz etmişlerdir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar uzun dönemde ekonomik büyümeyle kadın işgücüne katılımı arasında negatif yönlü, kısa dönemde ise pozitif yönlü bir ilişkinin mevcut olduğunu göstermektedir.

Kutluay Şahin (2022) çalışmasında, 2009-2020 döneminde kadın istihdamıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 31 Avrupa ülkesi için panel veri analizinden yararlanarak incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre kadın istihdamı ekonomik büyümeyi olumlu yönde ve önemli ölçüde etkilemektedir.

Eygü & Oktay (2024) çalışmalarında, Türkiye’de 1988-2021 döneminde kadın istihdamıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ARDL sınır testinden yararlanarak incelemişlerdir. Çalışma sonucunda kadının işgücüne katılımıyla ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Demir & Arslan (2024) çalışmalarında, 2000-2021 döneminde Orta Doğu ülkelerinde kadın istihdamıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre kadın istihdamının artmasıyla kişi başına GSYİH da artmaktadır. İşgücü piyasalarında erkek istihdamı arttıkça kişi başına GSYİH oranı azalmaktadır.

Bişgin & Hoşgör (2024) çalışmalarında, Türkiye’de 1991-2022 döneminde kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Çalışmada Johansen eş bütünleşme testinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre GSYİH ile kadın istihdamı arasında istatistiki olarak anlamlı güçlü ve pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur.

3. Dünyada ve Türkiye’de Kadın Emeğinin İşgücü Piyasalarındaki Yeri

Dünya genelinde küreselleşmeyle birlikte kadın işgücünün emek piyasalarındaki önemi de değer kazanmaya başlamıştır. Günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle ortaya çıkan ve sıkça görülen ekonomik krizler sonucunda hane halklarının gelirleri azalmış kadınların işgücü piyasalarına katılımı zorunlu bir hal almıştır. Küresel rekabet, gelişmiş ülkeler de dahil olmak üzere sosyal korumayı zayıflatmış, orta ve düşük gelir grupları her geçen gün daha fazla oranda yoksullaşmıştır (Beneria& Floro, 2003).

Tablo 1. Dünya Genelinde Kadınların İşgücüne Katılım Oranları ile Kişi Başına Düşen GSYH

Dünya Bölgeleri	İşgücüne Katılım Oranı (%)	Kişi Başına Düşen GSYH (Dolar)
Sahra Altı Afrika	60,5	4,31
Orta Afrika	63,38	1,14
Güney Afrika	52,38	13,69
Doğu Asya ve Pasifik	58,5	22,69
Kuzey Amerika	57	72,59
Avrupa ve Orta Asya	51,5	44,43
Latin Amerika ve Karayipler	51	19,65
Dünya	48,7	20,67
Güney Asya	31,6	8,44
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	18,9	18,66

Kaynak: World Bank, 2024

Tablo 1’de dünya genelinde farklı bölgeler için 2023 yılında kadınların işgücüne katılım oranları ve kişi başına düşen GSYH oranları gösterilmiştir. Burada işgücü katılım oranı, 15 yaş ve üzeri nüfusun ekonomik olarak aktif olan kısmını ifade etmektedir. Buna göre dünya genelinde kadınların yaklaşık olarak yarısı işgücünde yer almakta olup bu değer dünya bölgelerine göre farklılık göstermektedir. Bölgelerin bazılarında kadınların işgücüne katılım oranlarının küresel ortalamanın biraz üzerinde olduğu, bazı bölgelerde de kadınların işgücüne katılım oranlarının küresel ortalamanın oldukça üzerinde olduğu gözlenmektedir. Özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika ile Güney Asya’da kadınların işgücüne katılım oranlarının çok daha düşük düzeyde olduğu dikkat çekmektedir. Dünya Bankası verilerine göre 2023 yılında Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranı %35,3 olarak gerçekleşmiştir. Dünya genelinde ağırlıklı olarak erkeklerin işgücü piyasalarına kadınlardan daha fazla katılma eğiliminde oldukları gözlenmektedir.

Tablo 1 aynı zamanda kadınların işgücüne katılım oranının dünya genelinde en zengin ve en yoksul olan ülkelerin bazılarında en yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan ortalama milli gelire sahip olan ülkelerde kadınların işgücüne katılım oranlarının diğer ülkelere oranla oldukça düşük seviyede olduğu dikkat çekmektedir. Yani kadınların işgücüne katılım oranlarıyla GSYH arasındaki ilişki U şeklindedir. Örneğin Burundi, Kenya, Liberya, Etiyopya, Angola gibi en yoksul Afrika ülkelerinde kadınların işgücüne katılım oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan zengin Avrupa ülkelerinden olan İsviçre, Danimarka ve Belçika’da kadınların işgücüne katılım oranlarının oldukça yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Dünyanın en fakir ülkelerinden olan Afrika’da kadınların işgücüne katılım oranları ile en zengin Avrupa ülkelerinde kadınların işgücüne katılım oranları en yüksek düzeydedir. Bu durum kadınların işgücüne katılım oranlarıyla GSYH arasındaki ilişkinin U şeklinde olmasını daha iyi açıklamaktadır. Tarım sektöründeki gayri resmi istihdamın genellikle işgücü istatistiklerinde yer almadığı göz önüne alındığında, çok sayıda çalışma, hem ülkeler içinde hem de ülkeler arasında, kalkınma süreci boyunca U şeklinde bir kadın işgücü arzı olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Seçili Ülkelerde Kadınların İşgücüne Katılım Oranları ve Kişi Başına Düşen GSYH

Ülkeler	İşgücüne Katılım Oranı (%)	Kişi Başına Düşen GSYH (Dolar)
Kenya	72,20	5,68
Yeni Zelanda	67,57	48,83
İsveç	63,38	63,11
Norveç	61,77	90,47
Avustralya	61,52	59,55
İsviçre	61,28	82,56
Kanada	61,14	55,92
Çin	60,54	22,14
Danimarka	59,52	72,1
Birleşik Krallık	58,26	54,54
Amerika Birleşik Devletleri	56,51	74,58
Almanya	56,45	63,58
Güney Kore	55,77	50,57
Japonya	54,85	46,16
Rusya	54,45	39,75
Brezilya	53,13	19,02
Fransa	52,78	55,44
İspanya	52,63	47,14
Nijerya	52,20	5,59
Belçika	50,55	64,19
Türkiye	35,35	34,61
İran	14,38	15,91

Kaynak: World Bank, 2024

Tablo 2’de 2023 yılında seçili ülkelerde kadınların işgücüne katılım oranları ve kişi başına düşen milli gelir seviyeleri gözlenmektedir. Yeni Zelanda, İsveç, İsviçre ve Norveç’te kadınların işgücüne katılım oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Kadınların işgücüne katılım oranlarının en düşük olduğu ülkelerin İran (%14,38) ve Türkiye (%35,35) olduğu görülmektedir. 2023 yılında OECD ülkelerinde bu oran %53 olup Avrupa Birliği ülkeleri için %52’dir (Dünya Bankası, 2024). Bu durum Türkiye’de işgücüne katılım oranları arasında ciddi anlamda cinsiyete dayalı farklılıkların olduğunu göstermektedir. 20. yüzyılda dünya genelinde özellikle erken sanayileşmiş ülkelerde kadınların işgücü piyasalarına katılımı önemli ölçüde artış göstermiştir ve aynı zamanda kadınların işte geçirdikleri sürede genel olarak bir azalma görülmüştür. Ancak kadınların işgücü piyasalarına katılımındaki bu artış 21. yüzyılın başında özellikle gelişmiş ülkelerde önemli ölçüde yavaşlamış hatta durma noktasına gelmiştir (Goldin & Katz, 2016).

Tablo 3. Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılım Oranları (%)

Yıllar	İşgücüne Katılım Oranı (%)
2007	23,6
2008	24,5
2009	26,0
2010	27,6
2011	28,8
2012	29,5
2013	30,8
2014	30,3
2015	31,5
2016	32,5
2017	33,6
2018	34,2
2019	34,4
2020	30,9
2021	32,8
2022	35,1
2023	35,8

Kaynak: TÜİK, 2024

Tablo 3’te Türkiye’de 2007-2023 döneminde kadınların işgücüne katılım oranları yüzdesel olarak verilmiştir. Buna göre kadınların işgücüne katılım oranının Türkiye’de ağırlıklı olarak artış eğiliminde olduğu gözlenmektedir. Mevcut literatürde ifade edilen U şekilli örüntü ile örtüştüğü dikkat çekmektedir. Kadınların işgücüne katılım oranı bir dönem süresince azalırken dönüm noktası olarak ifade edilen bir noktadan sonra sürekli olarak artış eğilimine girmektedir (Goldin, 1995). Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 1990’lı yıllarda %30-35 düzeyinde olan bu oran sürekli olarak azalarak 2007 yılında %23,6 seviyesine gerilemiştir. 2005-2008 yılları arasında %24 olan oran 2009 yılında %26 seviyesine çıkmış ve 2009 yılından itibaren (pandemi yılı olan 2020 yılı hariç) sürekli olarak artmıştır. Türkiye için de kabul gören kadınların işgücüne katılım oranındaki bu U şekli, kadınların kalkınma sürecinde ekonomik faaliyetlere katkı şekillerinde oluşan farklılıkların sonucudur.

Kadınların işgücüne katılımındaki azalma, kadınların işgücünün ciddi bir bölümünü meydana getirdiği tarım sektörünün yerli üretim ve istihdamdaki değerinin azalmasına ve görece düşük eğitim seviyesine sahip olan kadınların tarım dışındaki sektörlerdeki istihdam imkanlarının yeterli olmayışına bağlıdır. Diğer taraftan kadınların işgücüne katılımındaki artış eğitim seviyesinin artması ve doğurganlık oranlarının azalmasıyla kadınların tarım dışındaki sektörlerde işgücü piyasasına aşamalı olarak geri dönüşlerini ifade etmektedir (Tunalı vd., 2021).

Tablo 4. Dünyada 15-65 Yaş Aralığında Toplam Kadın İşgücü Katılımı (1990-2024)

Yıllar	İşgücüne Katılım
1990	939,47 milyon
1991	957,21 milyon
1992	974,84 milyon
1993	990,41 milyon
1994	1,01 milyar
1995	1,03 milyar
1996	1,04 milyar
1997	1,06 milyar
1998	1,08 milyar
1999	1,10 milyar
2000	1,12 milyar
2001	1,14 milyar
2002	1,16 milyar
2003	1,18 milyar
2004	1,20 milyar
2005	1,22 milyar
2006	1,23 milyar
2007	1,24 milyar
2008	1,26 milyar
2009	1,27 milyar
2010	1,27 milyar
2011	1,29 milyar
2012	1,30 milyar
2013	1,32 milyar
2014	1,33 milyar
2015	1,35 milyar
2016	1,36 milyar
2017	1,38 milyar
2018	1,39 milyar
2019	1,41 milyar
2020	1,42 milyar
2021	1,44 milyar
2022	1,45 milyar
2023	1,46 milyar
2024	1,48 milyar

Kaynak: Uluslararası Çalışma Örgütü, 2025

Tablo 4, dünya genelinde 15-65 yaş aralığında ekonomik olarak aktif olan kadınların işgücüne katılımını göstermektedir. 1990 yılında bu değer 939,47 milyon olup 2000 yılında 1,12 milyar seviyesine ulaşmıştır. 2000-2024 döneminde 15-65 yaş aralığındaki toplam kadın işgücünün dünya genelinde arttığı gözlenmektedir.

Uluslararası çalışma örgütü (ILOSTAT) verilerine göre 2024 yılında dünyada 15-24 yaş aralığındaki toplam kadın işgücü 219,45 milyon, 25-34 yaş aralığındaki toplam kadın işgücü 349,10 milyon, 35-44 yaş aralığındaki toplam kadın işgücü 362,13 milyon olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl için 45-54 yaş aralığındaki toplam kadın işgücü 295,91 milyon, 55-64 yaş aralığındaki toplam kadın işgücü 183,07 milyon ve 65 yaş ve üzeri toplam kadın işgücü 67,99 milyon olmuştur.

Bugün küresel işgücünde 25 yaşından küçük kadınların sayısı on beş yıl öncesine göre biraz daha azdır. 2024 yılında 15-24 yaş aralığındaki kadınların işgücüne katılım oranı %34 iken bu oran 2009 yılında %36'dır (TÜİK, 2025). Ancak, küresel kadın işgücü aynı dönemde neredeyse %50 oranında artış göstermiştir. Küresel kadın işgücü arzı, işgücündeki kadınların ortalama yaşının artmasıyla birlikte artış göstermektedir.

Dünya genelinde özellikle Amerika, İngiltere, Kanada ve Almanya gibi gelişmiş ülkelerde kadınların işgücüne katılım oranlarında önemli boyutta bir yükselişin olduğu

dikkat çekmektedir. Son yüzyılda kadınların işgücü piyasalarına katılımındaki uzun vadeli bu yükselişi ağırlıklı olarak evli kadınların işgücü piyasalarına dahil olmalarındaki artış meydana getirmektedir. Yani genel kadın nüfusu için gözlemlenen belirgin yükseliş eğiliminin temelinde evli kadınlar arasındaki işgücüne katılım artışı yatmaktadır (Heckman & Killingsworth, 1986).

Tablo 5. Türkiye’de 1991-2022 Döneminde Sektöre Göre Kadın İstihdamı Oranı (%)

Yıllar	Tarım Sektörü	Sanayi Sektörü	Hizmet Sektörü
1991	73,25	8,69	18,06
1992	68,86	12,02	19,13
1993	66,39	13,15	20,45
1994	69,64	9,66	20,71
1995	70,08	8,99	20,93
1996	70,24	9,01	20,75
1997	67,36	10,85	21,79
1998	67,44	10,38	22,18
1999	66,24	10,55	23,21
2000	62,66	12,09	25,25
2001	63,26	12,32	24,42
2002	60,18	13,56	26,26
2003	57,88	14,52	27,60
2004	51,08	15,96	32,96
2005	46,58	16,48	36,94
2006	43,93	16,28	39,79
2007	42,98	16,02	41,00
2008	42,26	15,58	42,16
2009	38,06	15,22	46,72
2010	39,49	15,83	44,68
2011	39,55	15,11	45,34
2012	37,35	14,83	47,82
2013	35,79	15,28	48,94
2014	32,98	17,07	49,95
2015	31,19	16,14	52,67
2016	28,74	15,88	55,39
2017	28,33	15,58	56,10
2018	26,12	15,99	57,89
2019	25,10	15,81	59,09
2020	22,74	16,77	60,49
2021	22,75	17,56	59,69
2022	21,80	17,56	60,64

Kaynak: Uluslararası Çalışma Örgütü, 2023

Tablo 5’te Türkiye’de 1991-2022 döneminde sektöre göre kadın istihdam oranları yer almaktadır. Buna göre Türkiye’de 1991 yılında kadın istihdam oranı tarım sektöründe %73, sanayi sektöründe %8 ve hizmet sektöründe %18 iken 2000 yılında sırasıyla %62, %12 ve %25 olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılı sonrasında diğer sektörlerde göre hizmet sektöründe kadın işgücü istihdamı artış eğilimini devam ettirmiştir. 2022 yılında kadın işgücü istihdamı tarım sektöründe %21, sanayi sektöründe %17 ve hizmet sektöründe %60 olmuştur. Dünya genelinde erkeklerin sanayi sektöründe çalışma oranı kadınlardan daha yüksektir ve kadınlar erkeklerden daha fazla oranda hizmet sektöründe çalışma eğilimindedir. Bunun yanı sıra Hindistan gibi hizmet sektörünün göreceli olarak daha küçük olduğu düşük gelir grubunda yer alan ülkelerde (hem erkek hem de kadın istihdamının hizmet sektöründe düşük olduğu ülkelerde) bu durum tersine dönmekte ve erkekler kadınlardan daha fazla oranda hizmet sektöründe çalışma eğiliminde olmaktadır (Dünya Bankası, 2024).

Özellikle 1991-2008 döneminde tarım sektöründe istihdam edilen kadın işgücünün diğer sektörlerde göre daha yüksek olması kadınların tarım sektöründe ücretsiz aile işçisi konumunda çalıştıklarını ve hala ekonomik bağımsızlıklarını kazanamadıklarını göstermektedir. Her ne kadar 2008-2022 döneminde hizmet sektöründe istihdam edilen kadın işgücü oranında artış görülsede Türkiye’de gerek tarım sektöründe gerekse diğer

sektörlerde istihdam edilen kadınlarda kendi hesabına ya da işveren olarak çalışmanın çok yaygın olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 6. Seçili Ülkelerde 15 Yaş ve Üzeri Kadınlar İçin Haftalık Ortalama Çalışılan Saat (1983,2016)

Ülkeler	1983 Yılı İçin Haftalık Ortalama Çalışılan Saat	2016 Yılı İçin Haftalık Ortalama Çalışılan Saat
Belçika	36,60	33,17
Almanya	35,40	30,55
Fransa	36,79	34,40
Hollanda	29,08	24,83
İspanya	39,03	34,74
Birleşik Krallık	30,16	31,88
Yeni Zelanda	32,87	33,09
Portekiz	42,77	38,11
Yunanistan	43,27	39,25
Lüksemburg	37,46	34,12
İrlanda	36,85	31,68
OECD	35,49	33,92

Kaynak: World Bank, 2024

Dünya genelinde kadınların işgücü piyasalarındaki sayısının artması daha yüksek kadın işgücü arzını da beraberinde getirmiştir. Gelişmiş ülkeler kadın işgücü istihdamını özellikle 20. yüzyıl boyunca artırmışlardır. Dolayısıyla bu ülkelerde genel nüfus için toplam çalışılan saat konusu büyük önem taşımaktadır.

Gelişmiş ülkelerde işgücü piyasalarına daha fazla kadın dahil olduğunda, kadınların işte geçirdikleri ortalama süre de genellikle azalmaktadır (Dünya Bankası, 2024). Seçili ülkeler için 15 yaş ve üzeri kadınlarda haftalık ortalama çalışılan saat incelendiğinde gelişmiş ülkelerin çoğunda bu sürenin azaldığı gözlenmektedir. OECD ülkeleri için de durum aynıdır. Dünya Bankası verilerine göre Türkiye’de 2016 yılında 15 yaş ve üzeri kadınlar için haftalık ortalama çalışılan saat 41,49 iken 2023 yılında bu süre 39,7 saate düşmüştür. Türkiye’de erkekler için haftalık ortalama çalışma süresi 44,8 saattir (TÜİK, 2024).

Tablo 7. Seçili Ülkelerde Kayıt Dışı İstihdamda Yer Alan Kadınların Payı (%)

Ülkeler	Kayıt Dışı İstihdam Edilen Kadın Yüzdesi
Belçika	2,37
Brezilya	34,19
Avustralya	25,88
Danimarka	5,57
Finlandiya	5,22
Almanya	4,46
Yunanistan	7,44
İtalya	9,36
Norveç	3,85
Hollanda	4,44
Güney Kore	27,57
Güney Afrika	34,73
Uganda	91,52
Birleşik Krallık	23,58
İsviçre	2,18
Fransa	4,42
Lüksemburg	9,61
İspanya	5,30
Afganistan	91,45
Türkiye	30,8

Kaynak: World Bank, 2024

Kadınlar genellikle piyasada işgücü arzı olarak tanımlanmayan üretken faaliyetlere zaman ayırmaktadırlar. Ekonomik açıdan aktif olarak tanımlanan bireyler, haftada bir saatten başlayan yarı zamanlı istihdam da dahil olmak üzere çalışan bireylerdir. İş

olmayan ve iş aramayan öğrenciler ekonomik olarak aktif değildir. Dünya genelinde kadın istihdamının büyük bir kısmı kayıt dışı ekonomide yer almaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü verilerine göre istihdam aynı zamanda serbest çalışmayı da içermektedir. Bu da prensipte işgücünün, ücret, kâr veya aile kazancı için yapıp yapmadıklarına bakılmaksızın ekonomik mal ve hizmetlerin üretimi için emek sağlayan herkesi içerdiği anlamına gelmektedir. Yemeklerin hazırlanması, sunulması, çocukların bakımı, eğitimi ve öğretimi, ev işleri gibi faaliyetler işgücü istatistiklerine dahil edilmemektedir. Bu durum işgücü istatistiklerine dahil olmayan önemli sayıda çalışan kadın olacağı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla dünya genelinde birçok ülkede işgücüne katılan kadın sayısında farklılık olacaktır. Genel olarak düşük ve orta gelirli ülkelerde, ücretli işte çalışan kadınların büyük bir kısmı kayıt dışı istihdamda yer almaktadır.

Tablo 7, 2023 yılında sırasıyla Uganda, Afganistan, Güney Afrika, Brezilya ve Türkiye’de seçili diğer ülkelere göre işgücü piyasalarında kayıt dışı olarak istihdam edilen kadın oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Dünya genelinde kadınlar erkeklere oranla daha fazla kayıt dışı istihdam edilmektedirler.

Tablo 8. Seçili Ülkelerde Kadın İşsizlik Oranı (1991,2023) (%)

Ülkeler	Kadın İşsizlik Oranı (1991)	Kadın İşsizlik Oranı (2023)
Belçika	10,7	5
Almanya	6,5	2,8
Fransa	11,6	7,2
Hollanda	9,9	3,7
İspanya	23,3	13,9
Birleşik Krallık	7,4	3,8
Yeni Zelanda	9,8	4,0
Amerika	6,4	3,4
Norveç	5,0	3,5
İrlanda	16,6	4,3
Avustralya	9,2	3,6
Brezilya	8,9	9,7
Kanada	9,7	5,2
Çin	2,1	4,1
Mısır	21	17,9
Finlandiya	5	6,4
Danimarka	10	5,3
Yunanistan	13	14,2
Hindistan	6,7	4,1
Endonezya	3,0	3,1
İran	24,5	15,8
Irak	7,4	29,8
Japonya	2,2	2,3
Türkiye	7,1	12,1

Kaynak: Uluslararası Çalışma Örgütü, 2024

Tablo 8’de seçili ülkeler için kadın işsizlik yüzdeleri yer almaktadır. Buna göre işgücü piyasalarında kadın işsizliğinin en fazla görüldüğü ülkelerin sırasıyla Irak (%29,8), Mısır (%17,9), İran (%15,8), Yunanistan (%14,2), İspanya (%13,9) ve Türkiye (%12) olduğu gözlenmektedir. Kadın işsizliğinin en düşük olduğu ülkeler ise sırasıyla Japonya (%2,3), Almanya (%2,8), Endonezya (%3,1), Amerika (%3,4), Norveç (%3,5), Avustralya (%3,6) ve Hollanda (%3,7)’dir. Türkiye’de 1991 yılına göre 2023 yılında kadın işsizliğinin arttığı gözlenmektedir. 1991 yılında %7,1 olan kadın işsizliği 2023 yılında %12,1’e yükselmiştir.

Dünyadaki tüm ülkelerde kadınlar erkeklere göre daha fazla zamanı ücretsiz bakım işlerine harcamaktadırlar. Dünya Bankası verilerine göre kadınlar ortalama olarak günde 3 ile 6 saat arasında ücretsiz bakım işlerine zaman harcarken erkekler de bu süre yarım saat ile 2 saat arasında değişmektedir. Gerek ücretli gerekse ücretsiz işlerin toplamı ele alındığında kadınların erkeklerden daha fazla çalışma eğiliminde olduğu görülmektedir.

Dolayısıyla kadın işgücü arzındaki değişimi etkileyen faktörlerin (anne sağlığında iyileşme, çocuk sayısında azalma, çocuk bakım hizmeti veya ev teknolojisinde kazanımlar) hepsinin ücretsiz bakım işini etkilemesi de şaşırtıcı değildir. Ücretsiz bakım işinin zaman maliyeti azaltıldığında, erkeklerle eşit olarak paylaşıldığında ya da piyasa işiyle daha uyumlu hale getirildiğinde kadınların işgücü piyasalarına katılımı artış göstermektedir.

Tablo 9, seçili ülkeler için parlamentodaki kadın yüzdesini göstermektedir. Buna göre genellikle ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerde parlamentodaki kadın yüzdesinin yüksek olduğu dikkat çekmektedir. 2024 yılında parlamentodaki kadın yüzdesi en yüksek olan ülkelerin sırasıyla Finlandiya (%46), Yeni Zelanda (%45,50), Danimarka (%45,30), Norveç (%44,40), İspanya (%44,30) ve Arjantin (%42,40) olduğu gözlenmektedir. Aynı yıl için parlamentodaki kadın yüzdesinin en düşük olduğu ülkelerin sırasıyla İran (%6,80), Japonya (%10,80), Hindistan (%13,70), Brezilya (%17,50) ve Türkiye (%19,90) olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Seçili Ülkeler İçin 2024 Yılında Parlamentodaki Kadın Yüzdesi

Ülkeler	Parlamentodaki Kadın Yüzdesi
Belçika	41,30
Almanya	35,30
Fransa	36,10
İsviçre	38,50
İspanya	44,30
Güney Kore	20,00
Yeni Zelanda	45,50
Amerika	29,00
Birleşik Krallık	40,50
Norveç	44,40
İrlanda	23,10
Avustralya	38,00
Brezilya	17,50
Kanada	30,40
Çin	26,70
Mısır	27,70
Finlandiya	46,00
Danimarka	45,30
Yunanistan	23,00
Hindistan	13,70
Endonezya	22,00
İran	6,80
Irak	28,90
Japonya	10,80
Türkiye	19,90
İtalya	32,30
Arjantin	42,40

Kaynak: World Bank, 2025

Tablo 10. Cinsiyet Eşitliği ve Kadınların Güçlendirilmesinde Kamu Takip Sistemi Olan Ülkelerin Yüzdesi

Ülke/Bölge	Kadın Hakları Yüzdesi
Orta ve Güney Asya	63
Doğu ve Güneydoğu Asya	33
Avrupa ve Kuzey Amerika	29
Latin Amerika ve Karayipler	13
Kuzey Afrika ve Batı Asya	20
Sahra Altı Afrika	21

Kaynak: World Bank, 2022

2021 yılı için cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesinde aktif kamu takip sistemi olan ülkelerin yüzdesi incelendiğinde ilk sırada Orta ve Güney Asya bölgesinin (%63) geldiği gözlenmektedir. Daha sonra sırasıyla Doğu ve Güneydoğu Asya (%33), Avrupa ve Kuzey Amerika (%29) gelmektedir. Kadın ve erkek eşitliğinin sağlanmasında

kamu takip sistemine sahip olan bölgelerde kamu kurumları ve özel sektör tarafından yürütülen projelerin etkili bir şekilde izlendiği, bu konuda bir bütçe yönetiminin yapıldığı ve süreçlerin detaylı bir biçimde analiz edildiği görülmektedir.

Tablo 11. Türkiye’de 2014-2024 Döneminde İstihdam Edilen Kadınların Fiili Çalışma Süreleri

Yıllar	İstihdam (Bin)	İşbaşında Olanlar (Bin)	Haftalık Çalışılan Toplam Saat	Haftalık Ortalama Fiili Çalışma Saati
2014	7594	7328	297724	40,6
2015	8006	7709	314137	40,7
2016	8303	7929	323081	40,7
2017	8706	8351	337285	40,4
2018	9017	8616	345367	40,1
2019	8925	8509	341587	40,1
2020	8299	7319	283873	38,8
2021	9005	8362	332606	39,8
2022	9935	9343	378943	40,6
2023	10346	9663	393406	40,7
2024	10811	9945	395014	39,7

Kaynak: TÜİK, 2025

Türkiye’de 2014-2024 döneminde istihdam edilen kadın işgücünün 2024 yılında 2014 yılına göre arttığı gözlenmektedir. Kadın istihdamının artmasına bağlı olarak haftalık çalışılan toplam saatin de 2024 yılında arttığı ve kadınlar için haftalık ortalama fiili çalışma saatinin 39,7’ye yükseldiği dikkat çekmektedir. 2024 yılında istihdam oranının erkeklerde %66,9 ve kadınlarda %32,5 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 12. Türkiye’de 2014-2024 Döneminde İşsizlik Oranı (%)

Yıllar	Toplam İşsizlik Oranı	Kadın İşsizlik Oranı	Erkek İşsizlik Oranı
2014	9,9	11,9	9,0
2015	10,3	12,6	9,3
2016	10,9	13,7	9,6
2017	10,9	13,9	9,5
2018	10,9	13,7	9,6
2019	13,7	16,4	12,4
2020	13,1	14,8	12,4
2021	12,0	14,7	10,7
2022	10,4	13,4	8,9
2023	9,4	12,6	7,7
2024	8,7	11,8	7,1

Kaynak: TÜİK, 2025

TÜİK Hane halkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre, 15 ve üstü yaştaki bireylerde işsizlik oranı 2024 yılında bir önceki yıla göre azalarak %8,7 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranı kadınlarda %11,8 iken erkeklerde %7,1 olarak gerçekleşmiştir. 2014-2024 döneminde Türkiye’de kadın işsizlik oranı erkeklerden daha fazla olmuştur.

Tablo 13. Türkiye’de 2020-2024 Döneminde Eğitim Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılım Oranı (%)

Yıllar	Okur Yazar Olmayanlar	Lise Altı Eğitimliler	Lise	Mesleki veya Teknik Lise	Yüksek Öğretim
2020	12,4	24,1	29,9	37,1	65,4
2021	12,8	25,3	32,5	38,5	67,6
2022	13,9	27,1	36,1	43,0	68,8
2023	13,8	26,8	37,4	45,0	68,9
2024	14,6	27,5	38,5	43,8	68,7

Kaynak: TÜİK, 2025

Türkiye’de 2020-2024 döneminde 15 yaş ve üzerinde eğitim durumuna göre kadınların işgücüne katılım oranları incelendiğinde en yüksek oranlı işgücü katılımının yükseköğretim mezunu olan kadın işgücünde olduğu görülmektedir. En düşük oranlı

kadın işgücü katılımının ise okuryazar olmayan kadınlarda olduğu gözlenmektedir. 2024 yılında okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılımı %14,6 iken yükseköğretim mezunu olan kadınların işgücüne katılımı %68,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum kadınların işgücü piyasalarına daha fazla dahil olmalarında eğitimin önemini göstermektedir. Kadınların eğitim seviyesi arttıkça daha sağlıklı bireyler yetişmekte, kadınlar işgücü piyasalarına daha fazla katılmakta ve sonuç olarak toplumun eğitim ve refah seviyesi yükselmektedir.

Tablo 14. Türkiye’de 2020-2024 Döneminde Meslek Gruplarına Göre İstihdam Edilen Kadınlar (Bin Kişi)

Meslek Grupları	2020	2021	2022	2023	2024
Yöneticiler	264	308	310	345	362
Profesyonel Meslek Mensupları	1531	1690	1822	1939	1992
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	464	521	606	651	725
Büro ve Müşteri Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	802	858	920	970	1019
Hizmet ve Satış Elemanları	1735	1778	2155	2376	2485
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünlerinde Çalışanlar	1253	1268	1251	1198	1272
Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	420	460	517	548	581
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	281	309	361	356	350
Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	1549	1814	1993	1962	2026

Kaynak: TÜİK, 2025

Türkiye’de 2020-2024 döneminde kadın istihdamı meslek gruplarına göre değerlendirildiğinde en yüksek istihdamın hizmet ve satış elemanı statüsünde olduğu gözlenmektedir. 2024 yılında hizmet ve satış elemanı olarak istihdam edilen kadın sayısında önceki yıllara göre artış olduğu ve 2485’e ulaştığı görülmektedir. Aynı dönem için ikinci sırada yer alan meslek grubunun nitelik gerektirmeyen işler olduğu dikkat çekmektedir. 2020 yılında nitelik gerektirmeyen işlerde çalışan kadın sayısı 1549 iken 2024 yılında bu değer 2026’ya kadar yükselmiştir. 2024 yılında profesyonel meslek mensubu olan kadın sayısında artış olduğu ve bu sayının 1992’ye yükseldiği gözlenirse de Avrupa Birliği ülkeleriyle kıyaslandığında Türkiye’nin bu anlamda alması gerekli olan yolun uzun olduğu bilinmektedir. Yönetici olarak çalışan kadın istihdamının diğer meslek gruplarına göre en düşük düzeyde olduğu (2024 yılı için 362) gözlenmektedir.

Türkiye’de işgücü piyasalarında yer alan kadınların genellikle belirli meslek alanlarına veya pozisyonlara sıkışmış oldukları gözlenmektedir. Satış, pazarlama, halkla ilişkiler, yönetici asistanlığı ve hizmet sektörü ağırlıklı olarak kadınların istihdam edildiği meslek kollarıdır. Ne var ki bu sektörlerde bile kadınların yönetici olamadıkları farklı pozisyonlar tüm dünyada ve ülkemizde kadınların ağırlıklı olarak çalıştırıldığı iş alanları olarak görülmektedir. Eğer birey yer aldığı iş kolunda verimli olarak çalışabiliyorsa ve yaptığı iş kendisini tatmin ediyorsa hangi işte çalıştığının bir önemi olmayacaktır. Ancak bireyin sahip olduğu potansiyelin cinsiyetine bağlı biçimde sınırlı tutulması adil değildir. Bu durum işgücünde çok önemli bir potansiyelin gerçekleşmeden atıl kalmasına yol açmaktadır. Medeni toplumlarda kadınlar bu alanda gereksinim duydukları desteği evlerinde ailelerinden, okullarında öğretmenlerinden, çalıştığı kurumlarda da işverenlerinden almaktadırlar. İşverenlerin bu noktada kadın istihdam edilenleri daha fazla maaşlı pozisyonlara yönlendirmesi, onların kendilerini motive etmelerini ve eğitime daha çok önem vermelerini de beraberinde getirmektedir. Kadına öncelik ve değer veren kadınlarda ekonomik ve sosyal kalkınma da daha yüksek boyutta olmaktadır.

Tablo 15. Dünya Geneline Kadının ve Erkeğin Devlet Başkanı Olduğu Ülkelerde Yaşayan İnsan Sayısı

Yıllar	Dünya Geneline Erkeğin Devlet Başkanı Olduğu Ülkelerde Yaşayan İnsan Sayısı	Dünya Geneline Kadının Devlet Başkanı Olduğu Ülkelerde Yaşayan İnsan Sayısı
1789	817,56 milyon	980,19 milyon
1850	1,14 milyar	16,60 milyon
1900	1,11 milyar	396,04 milyon
1950	2,45 milyar	2,46 milyar
1980	3,69 milyar	743,64 milyon
1990	5,23 milyar	81,81 milyon
2000	6,00 milyar	160,71 milyon
2024	7,76 milyar	389,63 milyon

Kaynak: World Bank, 2025

18. ve 19. yüzyıllarda kadınların oy kullanma veya parlamentolarda oturma hakları mevcut değildi ve ülkelerini yalnızca çok az bir kısmı (kraliyet soyundan gelenler gibi) yönetebiliyordu. Kadınlar 20. yüzyılın sonlarında çok daha iyi temsil edilmeye başlandı ve dünya genelinde neredeyse her yerde oy kullanma ve parlamentoda yer alma hakkını elde ettiler. Ancak günümüzde işgücü piyasasına ait veriler bu gelişimin eşitsiz ve sınırlı olduğunu göstermektedir. Kadınlar halen birçok ülkede oy kullanma hakkına sahip değillerdir ve kadın parlamenterler çoğu ülkede küçük bir azınlık olmaya devam etmektedir. Kadın siyasi liderlerin ve hükümet başkanlarının sayısı da oldukça düşüktür.

4. Sonuç ve Tartışma

Erkeklerle ve kadınlara verilen toplumsal cinsiyet rolleri toplum tarafından inşa edilmektedir. Dünya genelinde işgücü piyasalarında kadın işgücü arzı düşüktür ve değişen sosyal normlarla birlikte artmaya başlamıştır. Sosyal normlar ve kültür yapısı işgücü piyasalarında kadınların işgücüne katılımını belirleyen temel unsurlardır. Araştırmalar sosyal normların ve kültürel yapının, kuşaklar arası öğrenme süreçleri, alternatif normlara maruz kalma ve kadın hareketini destekleyen aktiviteler gibi kurumsal olmayan yollarla değişebileceğini ifade etmektedir. Tarım sektörünün milli ekonomi için özellikle önemli olduğu düşük gelirli ülkelerde, kadınların öncelikle aile işçileri olarak üretimde yoğun bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Bu şartlar altında, üretkenlik kesin bir şekilde tanımlanmamıştır ve daha kolay uzlaştırılabilir bir yapıdadır. Ancak teknolojik değişim ve Pazar genişlemesiyle birlikte işler daha sermaye yoğun hale gelmiş ve genellikle fiziksel olarak evden ayrılmıştır. Orta gelirli ülkelerde, evli kadınların çalışmasına ilişkin ortaya çıkan toplumsal bir damga vardır ve kadınlar genellikle örtük olarak aile işçisi şeklinde çalıştırılmakta, bu yolla eve çekilmekte ve çalışma saatleri önemli ölçüde değişmemektedir.

Sürdürülebilir kalkınma ile kadınlar dünya genelinde eğitimsel kazanımlar elde etmiş ve işgücü piyasalarında geçirdikleri zamanın değeri, büyüyen ve gelişen hizmet sektöründen gelen taleple birlikte artmıştır. Özellikle gelişmiş ülkelerde kadınların işgücüne katılımındaki artış, kadınların ücretli ve genellikle beyaz yakalı işte yer alma imkanıyla karakterize edilmiştir. Böylece çocuk bakımı için işten ayrılmanın fırsat maliyeti artmaya başlamıştır. Çalışma sonuçları bu sava ilişkin bazı kanıtları içermektedir. Kadınların işgücüne katılımı dünyanın en fakir ve en zengin ülkelerinden bazılarında en yüksek orandayken, orta gelirli ülkelerde en düşük orandadır. Yani kadınların işgücü piyasalarına katılım oranıyla kişi başına düşen GSYİH arasındaki ilişki U şeklindedir. Tarım sektöründeki gayri resmi kadın istihdamı genellikle işgücü istatistiklerinde yer almadığı için farklı sonuçlarla karşılaşılsa da çok sayıda çalışma hem ülke içinde hem de ülkeler arasında, kalkınma sürecinde U şeklinde bir kadın işgücü arzının var olduğunu desteklemektedir.

Küresel çapta şiddetten uzak olmak ve kendi seçimlerini yapmak gibi fiziksel bütünlük hakları ile eğitim almak ve kamusal hayata katılmak gibi sosyal haklarla, mülk sahibi olmak, kendi seçtiği işte çalışmak, eşit ücret almak gibi ekonomik haklar ve oy

kullanmakla kamu görevini yürütmek gibi siyasi haklar temel kadın hakları arasında yer almaktadır. Bu hakların korunması, kadınların istedikleri hayatı yaşamalarına ve bu hayatta mutlu ve başarılı olmalarına olanak tanımaktadır. Kadın haklarının korunması zamanla değişmiş ve ülkeler arasında farklılık göstermiştir. Kadınlar 20. yüzyılın sonlarında çok daha iyi temsil edilmeye başlanmış ve dünya genelinde neredeyse her yerde oy kullanma ve parlamentoda yer alma hakkını elde etmişlerdir. Ancak günümüzde işgücü piyasasına ait veriler bu gelişimin sınırlı olduğunu ve adil olmadığını göstermektedir. Kadınlar halen birçok ülkede oy kullanma hakkına sahip değillerdir ve kadın parlamenterler çoğu ülkede küçük bir azınlık olmaya devam etmektedir. Kadın siyasi liderlerin ve hükümet başkanlarının sayısı da oldukça düşüktür. Oysa Atatürk'ün de ifade ettiği gibi kadın yoksulluğu insan yoksulluğu demektir. Kadının işgücü piyasalarında daha fazla yer aldığı ülkelerde toplumsal refahın, ekonomik büyümenin ve kalkınma seviyesinin arttığı görülmektedir. Kadının işgücü piyasasındaki pozisyonu bu anlamda çok büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'de işgücü piyasalarında kadın istihdamı yetersizdir. Kadının işgücü piyasasındaki pozisyonu Türkiye'deki ataerki yapıyı göstermektedir. Dolayısıyla devletin ve sivil toplum kuruluşlarının bu konuya ilişkin çalışmalarına hız kazandırması ve uyum içerisinde çalışması gerekmektedir. Buradaki en önemli husus, kadınların eğitim seviyesinin artırılmasıdır. Eğitim cinsiyet ayrımını ve eşitsizlikleri ortadan kaldırma açısından çok büyük önem taşımaktadır. Eğitimin artırılması, eğitilmiş kadınların daha eğitilmiş ve farkındalığı yüksek çocuklar yetiştirmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle kadınların eğitim seviyesinin yüksek olması uzun vadede ülke ekonomisi açısından birçok olumlu sonucu da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda kadın istihdamını yaratacak olan işverenler de bu hususta eğitilmeli ve işyerlerinde kadınlara erkeklerle eşit fırsatlar sunulmalıdır. Kadın işgücü için yeni iş olanakları yaratılmalı, devlet tarafından yatırımlar için teşvikler verilmelidir.

Kadınlara yönelik ataerki bakış açısını kırmaya yönelik faaliyetler artırılmalı bu yolla kadın istihdamı artırılmalıdır. Kadınlar işgücü piyasalarında yer bulmak ve söz sahibi olmak için cesaretlendirilmeli, toplum da bu anlamda eğitilmelidir. Kadın istihdamını sektörel olarak daha iyi hale getirmek için tarım dışı sektörlerdeki çalışma şartları kadınlara uygun hale dönüştürülmeli, kadınlar için esnek çalışma uygulamaları başlatılmalıdır. Devlet kadınların işgücü piyasasındaki sayısını artırmak amacıyla çocukların küçük yaşlardan itibaren bakımlarını üstlenen devlet kreşlerinin sayısını ve kalitesini artırmalı, çocuk bakımı sorununu bu şekilde ortadan kaldırmalıdır. Kadınların haklarının korunması, işgücü piyasalarında daha fazla yer alması konusunda planlanan ve uygulanan devlet politikaları artırılmalıdır.

Kadınların çalışma hayatının güvenilir olması ve sosyal güvencelerinin mevcut olması için kayıt dışı istihdamın azaltılması gerekmektedir. Kayıt dışı istihdamı önleyecek yönde hukuki yaptırımlar uygulanmalı, denetim ve kontroller artırılmalıdır. Kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve işverenler birlikte çalışmalarda bulunmalıdır. Kadınların işgücüne katılımı yeniliği ve yaratıcılığı artırarak işletmelerin rekabet gücünü yükseltecektir. İnsan kaynaklarının verimsiz kullanımı, üretimde etkinliği azaltarak ekonomik büyüme fırsatının kaçırılmasına neden olacaktır.

Kaynakça

Ak, B. (2021). Kadın istihdamının ekonomik büyümeye etkisi: Seçilmiş OECD ülkeleri ve Türkiye arasında karşılaştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(4), 475-487.

Beneria, L., & Flora M. S. (2003). Labour market informalization and social policy: Distributional links and the case of homebased workers. *Vassar College Economics, Working Paper*, No. 60.

BETAM (Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi) (2010). İşgücü Piyasası Görünümü. <https://betam.bahcesehir.edu.tr/kategori/ekonomik-arastirmalar/yayinlar/isgucu-piyasasi-gorunumu/> (Erişim Tarihi: 12.05.2025)

- Bişgin, A., & Hoşgör, Z. (2024). Kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: Türkiye için ampirik bulgular. *Turkish Studies, Economics, Finance, Politics*, 19(4), 1215-1229.
- Demir, O., & Arslan, S. (2024). Orta Doğu ülkelerinde kadın istihdamı ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Sakarya Üniversitesi İktisat Dergisi*, 13(2), 89-109.
- Ecevit, Y. (2010). *İşgücü piyasasında toplumsal cinsiyet eşitliği el kitabı*. Ankara: Pelin Ofset.
- Eren, M. V. (2019). MENA ülkelerinde sektörel kadın istihdamı ve kalkınma arasındaki ilişkinin ampirik analizi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 17(4), 106-127.
- Eygü, H., & Oktay, M. (2024). Türkiye’de toplumsal cinsiyet ve ekonomik büyüme arasında kadın etkisinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 175-185.
- Fatima, A., & Sultana, H. (2009). Tracking out the U-shape relationship between female labor force participation rate and economic development for Pakistan. *International Journal of social Economics*, 36(1-2), 182-189.
- Goldin, C. (1995). The U-shaped female labor force function in economic development and economic history. Working paper series (Working Paper No. 4707). National Bureau of Economic Research, New York.
- Goldin, C., & Katz, L. F. (2016). Women working longer: Facts and some explanations. C. Goldin & L. F. Katz (Ed.), *Women working longer* (11-54). Chicago IL: University of Chicago Press.
- Güçlü, M. (2018). Ekonomik kalkınma ve kadınların işgücüne katılımı: Türkiye için U hipotezinin yeniden test edilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 203-210.
- Heckman, J., & Killingsworth, M. R. (1986). Female labor supply: A survey. O. Ashenfelter & R. Layard (Eds.), *Handbook of Labor Economics* (Vol. 1, 103-204). Amsterdam: North Holland.
- Hussain, J. (2016). *Pakistan and a world in disorder: A grand strategy for the twenty-first century*. New York: Palgrave Macmillan.
- Keskin, H. İ., & Aksoy, E. (2019). OECD ve gelişmekte olan ülkelere gelir artışı ve işgücüne katılım arasındaki ilişki: Panel eşbütünleşme analizi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(1), 120.
- Khaliq, A., Khan, D., Akbar, S., & Ullah, B. (2017). Female labor market participation and economic growth: The case of Pakistan. *Journal of Social Science Studies*, 4(2), 217-230.
- Kutluay Şahin, D. (2022). Kadın istihdamının ekonomik büyümeye etkisi: Ampirik bir analiz. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 8(2), 277-288.
- Lenchman, E., & Kaur, H. (2015). Economic growth and female labor force participation verifying the U-feminization hypothesis: New evidence for 162 countries over the period 1990-2012. *Economics and Sociology*, 8(1), 246-257.
- Lincove, J.A. (2008) Growth, girls’ education, and female labor: a longitudinal analysis. *J Dev Areas*, 41(2), 45-68.
- Löfström, A. (2009). *Gender equality, economic growth and employment*. Swedish Ministry of Integration and Gender Equality.
- Olivetti, C. (2013). *The female labor force and long-run development: The American experience in comparative*. NBER Chapters, Human Capital in History: The American Record National Bureau of Economic Research.
- Serel, H., & Özdemir, B.S. (2017). Türkiye’de kadın istihdamı ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15(3), 132-148.
- Sinha, J. N. (1967). Dynamics of female participation in economic activity in a developing economy. *Proceedings of the World Population Conference*, Belgrade, 1965. Vol. 4, Migration, Urbanization, Economic Development. New York: United Nations.
- Tansel, A. (2002). Economic development and female labor force participation in Turkey: Time series evidence and cross-province estimates. *Economic Research Center Working Papers in Economics*, 01/05.
- Taş, S., Afşar, B., & Kara, E. (2020). Türkiye’de kadın işgücünün görünümü ve büyümeye etkisi (2008-2018). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 590-602.
- Tunalı, İ., Kırdar, M. G., & Dayıoğlu, M. (2021). Down and up the “U” –A synthetic cohort (panel) analysis of female labor force participation in Turkey, 1988–2013. *World Development*, 146, 105609.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2024). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Duzeyinde-Isgucu-Istatistikleri-2023-53838> (Erişim Tarihi: 17.05.2025).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2025). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2024-54059> (Erişim Tarihi: 17.05.2025).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2023).
https://rshiny.ilo.org/dataexplorer40/?lang=en&segment=indicator&id=SDG_0852_SEX_AGE_RT_A (Erişim Tarihi: 20.05.2025)

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2024).
https://rshiny.ilo.org/dataexplorer62/?lang=en&segment=indicator&id=SDG_T552_NOC_RT_A (Erişim Tarihi: 20.05.2025)

World Bank (2022). World development indicators. <https://ourworldindata.org/female-labor-supply> (Erişim Tarihi: 14.05.2025).

World Bank (2024). World development indicators. <https://ourworldindata.org/grapher/ratio-of-female-to-male-labor-force-participation-rates-ilo-wdi> (Erişim Tarihi: 15.05.2025).

World Bank (2025). World development indicators. <https://ourworldindata.org/economic-inequality-by-gender> (Erişim Tarihi: 15.05.2025).

Çıkar Çatışması: Yoktur

Finansal Destek: Yoktur

Etik Onay: Yoktur

Yazar Katkısı: Emek Aslı CİNEL (%100)

Conflict of Interest: None

Funding: None

Ethical Approval: None

Author Contributions: Emek Aslı CİNEL (100)

The Relationship Between Female Labor and Economic Growth in the World and Turkey

Emek Aslı Cinel

Extended Abstract

Increasing the number of women in the labor market is of great importance for the sustainability of economic growth. Therefore, the importance of women's employment, which significantly affects economic growth, is increasing day by day for countries. The fact that women have many responsibilities in their home life (housework, childcare) prevents them from taking part in labor markets. In developed countries, women are included in the calculation of economic growth because they are predominantly in the labor market, and work within the home is shifting to the market. Although the rate of women's participation in the labor force is increasing in many countries today, it is noteworthy that this rate is quite low and inadequate in Turkey when compared to other countries. It can be said that the late start of the development process of women's employment in Turkey and the responsibilities assigned to women within the framework of gender roles and the patriarchal mentality are effective in the emergence of this result. However, the presence of women in labor markets has very important consequences for themselves and society. First of all, women's employment in labor markets leads to economic independence and makes them feel stronger. Thus, gender equality is also ensured. On the other hand, women's employment leads to sustainable growth and social development, and poverty decreases because sustainable growth is possible with the full and effective use of production resources. The fact that women's labor, which constitutes a significant part of labor, one of the production factors, remains idle causes women to fall behind men economically and socially.

As the role of women in the labor market has changed in the new world economic order, many different studies examining the effects of women's labor on economic growth have begun to become widespread. Various perspectives have been developed for different countries by using different analyses in the studies. The relationship between female labor force participation and economic growth was first revealed by Sinha (1967). According to the U-shaped feminization hypothesis curve, female labor force employment decreases at the beginning of development. Increasing unemployment and underemployment conditions in industrialized countries lead to this situation. The decreasing parts of the U-shaped curve are seen as a result of the decrease in women's agricultural activities due to urbanization and the shift to non-agricultural production, while the increasing parts occur as a result of women's participation in services sector activities and their return to the labor market in the later stages of growth. Goldin (1995) examined the relationship between the employment of women aged 45-59 and national income per capita in 1980 for 82 countries using the least squares method. According to the results of the study, the U-shaped feminization hypothesis is valid, with women's employment decreasing in the early stages of economic growth and increasing in the later stages of growth. For instance, Lincove (2008) examined the relationship between women's employment and economic growth in 141 developed and developing country economies for the period 1970-2000. The findings obtained from the study support the existence of a U-shaped relationship. The results of many studies conducted in different years show that there is a positive relationship between women's participation in the workforce and economic growth.

With the development of technology and industrialization, it is observed that the social role of women has changed worldwide, and they are more involved in labor markets. The increased participation of women in labor markets also creates additional income and affects the saving habits of households, as women have a higher tendency to save than men. In this respect, female labor also creates positive effects on current account deficit and savings rates. The increase in the number of women in the labor market also reduces unemployment. The fact that employers do not prefer the predominantly female workforce in labor markets and that discrimination against women is frequently seen reduces the number of women in labor markets. The increase in women's education levels as a result of women being employed in unqualified labor positions such as cleaning and food services, does not fully increase women's employment. This situation also prevents women from being employed in areas with high wages and security. Women are mostly preferred as flexible and cheap labor, and this condition reduces the attractiveness of work for women. In this context, it is observed that the problems women face in the labor market are much more than men. Different studies on women's labor force particularly show that as the importance given to women in countries increases, the level of development also increases. As the level of GDP increases, the participation of women in the labor force and the number of women in parliament also increase.

With sustainable development, women have gained educational gains worldwide, and the value of their time in labor markets has increased with demand from the growing and developing service sector. The increase in women's labor force participation, especially in developed countries, has been characterized by women's opportunities to take part in paid, often white-collar work. Thus, the opportunity cost of leaving work to care for children has begun to increase. The study results provide some evidence for this claim. Female labor force participation is highest in some of the world's poorest and richest countries, and lowest in middle-income countries. That is, the relationship between female labor force participation and GDP per capita is U-shaped. Although different results are encountered because informal female employment in the agricultural sector is generally not included in labor force statistics, numerous studies support the existence of a U-shaped female labor force supply in the development process, both within and across countries.

As women's employment increases, the number of self-confident, educated women in society also increases. Thus, healthier and more qualified individuals are raised in society, and an increase in human capital occurs in society. As a result of women participating in employment instead of doing housework, the GDP rate is calculated more accurately. Advanced education positively affects the supply, quality, and participation rate of the workforce. Therefore, in order to increase women's employment in the labor market, the necessary importance should be given to the education of the women's workforce. Injustice in the labor markets prevents the demand for women's labor. Fair education and employment opportunities should be created for women without gender discrimination.

It is noteworthy that the relationship between the increase in women's employment in labor markets and economic growth is directly proportional for countries. The concept of economic growth and development is a multidimensional phenomenon that includes cultural, social, and economic elements. Therefore, the variables affecting women's employment in the world and in Turkey in particular, and the effects of women's labor on economic growth were examined in this study. In the study, the place of women in the labor market and the relationship between women's labor force and economic growth were evaluated with tables and graphs created by using data obtained from official websites of different institutions. The results obtained from the study show that economic growth also increases with the increase in women's labor force.